

Raport științific

privind implementarea proiectului în perioada iulie – decembrie 2017

Comunități, statute și ideologie politică în Dacia romană

CSI DACIA

PN-III-P4-ID-PCE-2016-0255

Conform planului de realizare propus inițial, perioada pentru care se face actuala raportare (lunile 1-6) a vizat activități ce țin de primele 3 obiective proiectului: 1 (Sporirea cunoștințelor legate de comunități în Imperiul Roman, formele și structurile lor interne), 2 (Analiza comunităților din Dacia), 3 (Diseminarea rezultatelor și dezvoltarea unei laturi educaționale). Deoarece activitățile prevăzute se întrepătrund, raportul de față va fi structurat pe capitole sintetice, ce vor reda elocvent realizările proiectului.

A. Colectarea materialului epigrafic și bibliografic

După cum este firesc, proiectul a debutat prin construirea bazei de documentație necesară desfășurării ulterioare a cercetării (O2A2).

Cercetările internaționale și zonale ale comunităților din epoca romană au fost și sunt în general canalizate în direcții clare și distincte: legile intrinsece și normele juridice după care așezările și comunitățile erau organizate (F. F. Abbott, A. C. Johnson, *Municipal administration in the Roman Empire*, New York, 1968; D. Aparaschivei, *Orașele romane de la Dunărea Inferioară (secolele I-III P. Chr.)*, Iași, 2010; R. Cîrjan, *Statutul populației indigene după constituirea provinciei Dacia*, in E. S. Teodor, O. Țentea (ed.), *Dacia Augusti provincia. Crearea provinciei*, București, 2006) și abordări monografice ce privesc o așezare sau mai multe (A. Chastagnol, *La Gaule Romaine et le droit latin*, Lyon, 1995; M. Šašel Kos, P. Scherrer (eds.), *The*

Autonomous Towns of Noricum and Pannonia. Noricum, Ljubljana 2002; *Pannonia 1-2*, Ljubljana 2003-2004; A. Caballos Rufino, *Del municipio a la corte. La renovación de las elites Romanas*, Sevilla 2012; R. Ardevan, *Viața municipală în Dacia Romană*, Mirton Publishing House, 1998; S. Nemeti, *Finding Arcobadara : essay on the geography and administration of Roman Dacia* Mega Publishing House, 2014; I. Piso, *Sur le statut municipal de Potaissa*, in: *Archäologische Beiträge*, in S. Cociș, A. Ursuțiu (eds.), *Gedenkschrift zum hundertsten Geburtstag von Kurt Horedt*, Cluj-Napoca 2014).

Ideologia imperial a fost, în general, studiată ca un fenomen distinct în Dacia (spre deosebire de Imperiu, unde monografiile precum D. Fishwick, *The Imperial Cult in the Latin West I-IV*, Leiden, New York, Köln 1993 au corelat statutul juridic al comunităților, organizarea lor internă, cu realitățile complexe ale cultului și ideologie imperiale). Unele aspecte au fost tratate în publicații, ca de exemplu *Genius imperatoris* (S. Bulzan, *Genius imperatoris și cultul imperial în dacia romană*, in *Ephemeris Napocensis*, 14-15, 2004-2005), atestările epigrafice ale *numen*-ului (C. Fenechiu, *La notion de "numen" dans les textes littéraires et épigraphiques*, Mega Publishing House, 2008), sau aspectele principale ale ideologiei religioase imperial în provincial Dacia (S. Bulzan, *Imperial Power and Provincial Religion in Roman Dacia. A Short Regard*, in *Bolletino di Archaeologia On Line*, 1/2010).

Tangential, unele tipuri de comunități – nu cu sensul de așezare, în cazul de față – au fost tratate monografic, dar nu neapărat contextualizate pe deplin (R. Varga, *The Peregrini of Roman Dacia*, Cluj-Napoca 2014).

Materialul epigrafic este colectat în baza de date *RomansIbyl* – bază de date prosopografică, care cuprinde toate persoanele atestate epigrafic în Dacia (și nu numai, dar ne referim aici strict la obiectul proiectului de față), cu toate informațiile disponibile, legăturile dintre ele (acolo unde este cazul) și link-uri externe către textele inscripțiilor și fotografii (unde ele sunt disponibile). Din această bază de date, membrii echipei extrag fișiere cu: a. toate persoanele atestate în cadrul unei comunități și b. toate persoanele din Dacia aparținând unei anumite categorii decurioni, cavaleri etc.). Astfel, se vor realiza analize încrucișate pentru a înțelege mai bine structurile interne ale comunităților din Dacia. Evident, sursele epigrafice, corelate cu sursele literare antice, precum și cu exegezele și istoriografia deja existente, vor fi analizate critic și vom încerca punerea lor într-o nouă lumină. Sursele au fost astfel structurate și pregătite în aceste prime luni ale proiectului, încât să

putem aplica metode ce țin de *social network analyses* în primele faze ale anului viitor (O2A1, care demarează în luna decembrie și continuă până în iunie 2018).

După o primă filtrare și analiză a datelor se pot constata anumite tipare în epigrafia Daciei, diferite, spre exemplu de epigrafia Moesiei. Contextualizarea și detalierea acestora este realizată într-un studiu ce va fi publicat anul viitor.

Urmărirea axelor tematice de cercetare reiese și din livrabilele echipei din intervalul temporal menționat. Astfel, pornind de la un nivel macro al cercetării, membrii au abordat pentru început subiecte precum încadrarea istoriei și arheologiei Daciei în istoria Romană în lumina ultimelor cercetări, abordare necesară pentru contextualizarea problemei specifice de cercetare. Acesta din urmă a fost analizată din mai multe perspective: astfel echipa s-a concentrat atât pe anumite comunități de imigranți din Dacia, cât și pe religia acestora, dar și pe reconstituiri prosopografice punctuale.

B. Diseminarea (O3)

Besides the deliverables listed below, an important part of this year's dissemination was dr. Rada Varga's involvement in the international digital classics teaching programme Sunoikisis DC (<https://github.com/SunoikisisDC/SunoikisisDC-2017-2018/wiki/Fall-2017:-DCH>). She co-organized this semester, focused on Digital Cultural Heritage, along with Gabriel Bodard (University of London) and Tom Elliott (New York University) and was a lecturer on various subjects, such as the importance of teaching digital classics to historians, visualization and prosopography.

Edited volumes

G. Cupcea, **R. Varga**, *Social interactions and status markers in the Roman world*, Oxford, Archaeopress, 2017, in print.

Articles in edited books

I. Piso, *Das verhängnisvolle Jahr 262 und die amissio Daciae*, in L. Vagalinski (ed.), *Cities, Territories and Identities*, Plovdiv, 2017, in print.

R. Ardevan, *La famille de Verzovia Saturnina*, in F. Matei-Popescu, M. Popescu, I. Achim (eds.), *Homagial volume for C. C. Petolescu*, Bucharest, 2018, in print.

Articles in journals

I. Piso, *Kleinasiatische Götter und Kolonisten in Dakien*, *Gephyra*, 16, 2018, in print.

S. Nemeti, D. Dana, *Malva - la colonie perdue de la Dacie Inferieure*, *ActaMN*, 54/I, 2017, in print.

C. Fenechiu, *Family Ties in Funerary Context. Inscriptions and Monuments from the Central Part of Dacia Superior*, *Orma*, 27, 2017: *Rites of passage, rights of passage* (Ileana Benga, coord.), in print.

International conferences attended

I. Piso, *Colonia Sarmizegetusa, the First Roman Town North of the Danube*, AKMED Conference, Antalya, 6-8 August 2017.

I. Piso, *Die Epigraphik der Provinz Dacia Porolissensis*, XV. Internationaler Kongress für Griechische und Lateinische Epigraphik, Wien, 28 August - 2 September 2017.

I. Piso, *Traiano e la provincia Dacia*, Convegno Ferrara, 29-30 September 2017.

I. Piso, *Trajan and the Colonia Sarmizegetusa*, 4th International Conference on Roman Danubian Provinces, Zagreb, 15-17 November 2017.

http://www.ffzg.unizg.hr/romicro/?page_id=1276

R. Varga, *Romans Ibyl. Epigraphy as a starting point for prosopography and SNA*, 4th Historical Networks Research Conference, Turku, 17-20 October 2017.

<http://www.utu.fi/en/sites/hnr2017/Pages/Programme.aspx>

R. Ardevan, *Osservazioni sulla società dacica all'alba della conquista romana*, Optimus princeps Convegno Ferrara, 29-30 September 2017.

R. Ardevan, *Les Illyriens dans la Dacie romaine. Histoire d'une recherche*, Centenar Fanula Papazoglu, Belgrad, 17-18 October 2017.

R. Ardevan, *Alcune osservazioni sul numerario circolante in età traianee*, 4th International Conference on Roman Danubian Provinces, Zagreb, 15-17 November 2017. http://www.ffzg.unizg.hr/romicro/?page_id=1276

National conferences attended

I. Piso, *Amissio Daciae*, Colocviul national de arheologie Dacia in contextul crizei de la mijlocul secolului III, Turda, 3-4 November 2017.

R. Ardevan, *O inscriptie martelata de la Inlaceni*, Colocviul national de arheologie Dacia in contextul crizei de la mijlocul secolului III, Turda, 3-4 November 2017.

S. Nemeti, *Malva, colonia pierdută a Daciei Inferior*, Conferința Națională a Muzeului Olteniei Craiova: Oltenia. Interferențe culturale, ediția a VII-a, Craiova, 27-29 septembrie 2017.

G. Bounegru, A. Rubel, C. Mischka, **R. Varga**, *Cercetări arheologice și non-invazive la Războieni-Cetate. Campania 2017*, Limes forum VI, Cluj-Napoca, 28-29 November 2017.

Cluj-Napoca,
4.12.2017

Prof. Dr. Ioan Piso

